

12 Immigració i diversitat religiosa: les novetats permanents

Joan Gómez Segalà
Maria del Mar Griera Llonch
Agustí Iglesias Sala

IMMIGRACIÓ I DIVERSITAT RELIGIOSA: LES NOVETATS PERMANENTS

La dinàmica secularitzadora iniciada fa unes dècades a Catalunya s'ha vist interpellada per diversos fenòmens. Un d'aquests fenòmens, si no el principal, és l'arribada de persones provinents d'altres països que propicien l'obertura de noves comunitats religioses alhora que generen transformacions en les existents. La immigració és cabdal per comprendre els canvis en el mapa religiós català així com per entendre el nou rol que adquireix la gestió del pluralisme religiós en l'agenda política.

Però més enllà d'aquestes tendències generals, aquest article pretén examinar quines han estat les dinàmiques internes de cada tradició religiosa davant del fet migratori, tenint en compte tant les que porten més d'un segle a Catalunya com les que s'han "importat" recentment. A partir d'aquí, intentarem esbossar unes breus reflexions sobre alguns dels principals reptes a què s'enfronten, tant les mateixes comunitats religioses com els altres agents socials, a l'hora de gestionar la diversitat religiosa.

Per dur a terme aquesta tasca, però, caldrà que prèviament ens desfem d'algunes idees preconcebudes a què hom recorre amb facilitat a l'hora de parlar de la diversitat religiosa. Només així podrem entendre quin és el context en el qual es desenvolupen en l'actualitat les diferents confessions religioses a Catalunya.¹

1. Els autors de l'article són coautors del llibre *Les altres religions. Minories religioses a Catalunya* (Ed. Mediterrània, Barcelona 2004). Aquesta obra es basa en un extensíssim treball de camp que va recollir informació sobre totes les comunitats religioses presents a Catalunya, excepte l'Església catòlica.

Universalitat de les religions

Gairebé totes les religions s'autoerigeixen en veritats universals, no només en el sentit que contenen tota la Veritat, sinó que aquesta és vàlida i igual per a tota la humanitat i tots els temps. En conseqüència, la majoria de comunitats comparteixen el desig de difondre les seves creences (i de pas les autoritats, les normes i els rituals) a la resta de la humanitat.

Aquesta consideració de la fe pròpia com a vàlida més enllà de l'ara i aquí ha fet que els líders religiosos posin l'èmfasi en la identitat religiosa de les persones, bo i retratant-la com quelcom que supera les fronteres nacionals i temporals. Tanmateix, la realitat és que la vivència sempre varia, i les formes d'expressar la fe i l'experiència de comunitat canvien d'uns països als altres, per no parlar d'altres àmbits socials. I és que malgrat l'esforç de les autoritats religioses, un catòlic català no s'assembla a un de polonès, un musulmà marroquí no és equivalent a un de pakistanès o un jueu israelià no pensa igual que un d'argentí. Per tant, sovint esdevé una temeritat parlar de les diferents confessions religioses que es troben a casa nostra com si fossin unitats homogènies que actuen com un organisme únic. En efecte, la diversitat a l'interior de cadascuna de les tradicions és enorme, i tan sols tenint en compte això podrem arribar a adonar-nos que la situació religiosa que comporta l'arribada de determinats col·lectius a la nostra societat és molt més complexa del que hom podria pensar a primera vista.

Religió i nacionalitat

La forta vinculació entre nacionalitat i religió que acabem de comentar porta sovint a identificar els autòctons amb el catolicisme i els estrangers amb altres religions. Aquesta situació ha arribat a un punt inversemblant, per exemple, en els funerals per les víctimes dels atemptats de Madrid del març del 2004, en què les víctimes espanyoles, romaneses i marroquines rebien funerals catòlics, ortodoxos i musulmans, respectivament, independentment de la fe que professessin. La perversió d'aquesta relació és múltiple: per un costat, es nega l'existència de persones atees, agnòstiques o que simplement es neguen a ser enquadrades en cap categoria religiosa. En segon

lloc, es nega la diversitat religiosa de la ciutadania. I, finalment, s'estableix la religió com a element constitutiu de la nació, de manera que els compatriotes també som correligionaris i els estrangers a sobre són heretges.

Cal reconèixer que hi ha països en els quals una determinada institució religiosa fonamenta jurídicament i socialment la unitat d'un Estat. Ens trobem, doncs, amb esglésies nacionals o països en els quals la llei emana dels textos religiosos. És a dir, hi ha identitats nacionals en les quals la pertinença religiosa és un component essencial.

Ara bé, hem de ser conscients que el procés migratori obliga l'immigrant a replantejar-se la seva identitat, de manera que la seva pertinença religiosa pot sofrir tota la casuística: òbviament, un fidel i un ateu poden reafirmar les conviccions respectives després de la migració. Però aquest viatge també pot allunyar de la fe aquell qui es troba lliure d'imposicions socials que el constrenyien o, al contrari, pot integrar-se a la comunitat religiosa aquell qui, en terres estranyes, es troba mancat de suport i referents.

Així doncs, si és agosarat fer generalitzacions sobre la pertinença religiosa del conjunt de la població d'un país, convé que siguem extremadament cautelosos quan ens referim a persones immigrades, fins i tot perquè la incomoditat vers la filiació religiosa en el seu país pot haver estat una de les causes que l'han portat a abandonar-lo. A tall d'exemple, ens encantaria que algú investigués quina és la causa de l'elevat nombre de xinesos evangèlics que hi ha al nostre país: són evangèlics que fugen de la Xina, les esglésies evangèliques faciliten el trasllat al nostre país o simplement són entitats acollidores de xinesos que s'acaben convertint al cristianisme? El coneixement d'aquest cas probablement ens permetria ser més precisos a l'hora d'establir la relació entre el procés migratori i el camí de fe personal.

Graus de religiositat

La idea que els immigrants es caracteritzen pel seu elevat grau de religiositat ha penetrat amb força entre una gran majoria de la població catalana. Només cal parar l'orella a qualsevol tertúlia que abordi la qüestió de la immigració per adonar-nos-

en. Tanmateix és un judici temerari. I ho és fonamentalment per dues qüestions. En primer lloc perquè a hores d'ara no disposem de recerques específiques que el puguin sustentar, i més aviat cada cop trobem més indicis que ens porten a pensar que, com a mínim, la pràctica religiosa de determinats col·lectius no és tan elevada com hom podia imaginar. Però és temerari també perquè està formulat des d'una perspectiva esbiaixada. D'entrada cal dir que bona part dels ciutadans i les ciutadanes del nostre país no tenen cap altra font d'informació, respecte als costums religiosos dels seus veïns marroquins, equatorians o romanesos, que aquella que ofereixen els mitjans de comunicació. Una informació que en moltes ocasions només aconsegueix un espai entre les notícies del dia quan fa referència a alguna mena de conflicte (sia a casa nostra o a l'estranger) però que acaba configurant l'imaginari d'aquests ciutadans respecte als costums religiosos dels immigrants. Tanmateix la perspectiva també és esbiaixada per la mateixa posició de la qual parteixen molts catalans; i és que cal tenir en compte que Catalunya és probablement a hores d'ara un cas únic al món pel que fa al nivell de secularització. Per tant, és normal que un ciutadà autòcton se sorprengui en veure un musulmà marroquí que resa cinc cops al dia o en percebre la importància que un evangèlic equatorià dóna al culte del diumenge i a les activitats de formació religiosa que du a terme durant la setmana, però caldria dir-li a aquest ciutadà que l'excepció mundial no són aquests immigrants, sinó ell mateix.

Això comporta una dificultat afegida per a l'establiment d'un model de convivència. I és que si per a un autòcton català sovint resulta sorprenent veure alguns grups religiosos que prediquen al carrer, per a determinats col·lectius d'immigrants allò incomprendible és que les autoritats els posin tantes limitacions a l'exercici de l'activitat religiosa en la via pública. I si aquí ens esforcem per tal de deixar ben clar que som un país aconfessional, hi ha molts altres llocs del món (i no només subdesenvolupats) on és evident que política i religió estan estretament lligades. En definitiva, moltes de les demandes que poden formular determinats col·lectius d'immigrants en el terreny religiós poden resultar fora de lloc des de la perspectiva de la majoria de la població de Catalunya, però en canvi podrien semblar plenament raonables si les situéssim en gairebé qualsevol altre país del món. Per tant, no és que els immigrants siguin molt religiosos; és que "nosaltres" ho som molt poc. Només entenent això podrem començar a buscar punts de trobada.

Creació i creixement de les entitats religioses

La dimensió religiosa és un component fonamental i indescindible de la identitat de persones i pobles. La voluntat d'expressar la religiositat i de participar en cultes és una de les necessitats que ben aviat manifesten molts dels immigrants que arriben a Catalunya, de manera que no és estrany que les entitats religioses siguin un dels seus primers punts de trobada.

Amb tot, cal assenyalar que aquest “reagrupament religiós” s’ha realitzat de formes molt diverses segons la procedència i l’homogeneïtat religiosa del grup, tal i com esbossarem en l’apartat següent. A més, hem de tenir en compte que aquestes diferències no amaguen un fet cabdal: la immigració no només ha fet aparèixer noves religions sinó que també ha canviat el panorama intern de les que ja estaven implantades.

Massa sovint la situació política internacional ha fet que poséssim en primer pla la consolidació d’algunes comunitats religioses formades bàsicament per immigrants, mentre que la incidència de la immigració en altres tradicions presents a les nostres ciutats ha passat desapercebuda per a la majoria.

A continuació exposarem diversos exemples de dinàmiques que han emprès les comunitats religioses en els darrers anys. Tanmateix només tindrem en compte aquelles relacionades amb el fenomen migratori i deixarem per a una altra ocasió la consideració de fenòmens com els sincretismes, la fascinació per les tècniques d’origen oriental i l’auge de determinades formes d’espiritualitat: ioga, meditació, tai-txi-txuan, acupuntura, etc.

PAPER DE LA IMMIGRACIÓ EN CADA CONFESSIÓ RELIGIOSA

El fet que l’Església catòlica ha perdut la seva posició de domini monopolístic sobre les creences religioses a Catalunya és cada cop més una evidència. Certament, encara no ens trobem en una situació de lliure competència en què les diferents confessions religioses gaudeixin d’igualtat de condicions, però cada cop són més els grups religiosos que malden per aconseguir certa visibilitat social.

A Catalunya, a hores d'ara, podem comptabilitzar, a més de l'Església catòlica, més d'una desena de confessions religioses que han aconseguit institucionalitzar-se: les esglésies evangèliques, l'Església adventista, l'Església de Jesucrist dels Sants dels Darrers Dies, els testimonis cristians de Jehovà, les esglésies ortodoxes, i les comunitats islàmiques, jueves, sikhs, budistes, hinduistes i bahaistes. L'aparició d'aquests grups és, majoritàriament, molt recent. És ben cert que hauríem de remuntar-nos al segle XIX o fins i tot més enllà per conèixer l'origen de les primeres esglésies evangèliques, així com també podríem esmentar la importància de les comunitats islàmiques i jueves a la Catalunya de l'Edat Mitjana, però el cert és que la pluralitat religiosa que estem vivint en aquests moments havia estat quelcom desconegut fins ara.

Història recent

Les raons a què obeeix aquesta diversificació del panorama religiós són múltiples. Per sobre de totes, no podem obviar la importància de la història política recent del nostre país. Cal recordar que durant bona part del règim franquista va estar prohibit qualsevol culte diferent del catòlic, i no fou fins a la promulgació de la Llei de llibertat religiosa del 1967 que molts grups religiosos, que fins aquell moment s'havien mogut en la clandestinitat, van poder sortir a la llum i que poc a poc començaren a expandir-se. Tanmateix, no podríem entendre la configuració actual del mapa religiós català sense fer referència al fenomen de la immigració dels anys cinquanta i seixanta del segle XX, quan arribaren des de diversos punts de la península Ibèrica molts treballadors que transformaren els costums religiosos del país. Moltes parròquies catòliques foren pioneres en l'acollida dels nouvinguts, i van realitzar una tasca d'assistència social que l'inexistent estat de benestar no oferia. Així mateix, van incorporar nous tarannàs i maneres de fer en la pràctica religiosa de moltes parròquies catalanes, algunes de les quals nascudes per atendre fonamentalment aquesta població nouvinguda. Alhora, es generaren les condicions adients perquè altres grups cristians, habitualment originaris dels Estats Units, desembarquessin a les nostres contrades amb un èxit que, en algunes ocasions, com en el cas dels testimonis de Jehovà, ha estat més que notable.

Anys més tard, amb la instauració de la democràcia, la Constitució consolidà la llibertat de culte i progressivament es crearen les bases per a la visibilització de les minories religioses presents a casa nostra. A mesura que aquests grups assolien una certa legitimitat i maldaven per desempallegar-se de l'estigmatització, naixeren noves organitzacions, se'n consolidaren altres i, de mica en mica, es crearen plataformes que reivindicaven que la presència pública d'aquestes confessions es traduís en un reconeixement jurídic i social de la seva existència. Just quan semblava que es començava una tímida normalització pública del món religiós i una institucionalització de les confessions, l'arribada de nous habitants amb afiliacions religioses diverses ha reconfigurat el panorama religiós català.

Encaix dels immigrants en els col·lectius religiosos

De fet, es pot constatar que pràcticament cap grup religiós dels que hem esmentat amb anterioritat no ha romàs aliè al fenomen migratori. Ara bé, això vol dir que aquesta incidència s'ha traduït de la mateixa manera en tots els casos? La resposta ha de ser en aquest cas rotundament negativa. I és que per ser rigorosos caldria afirmar que la immigració ha donat lloc a l'aparició de múltiples escenaris fins i tot a l'interior de cada tradició religiosa. Tanmateix, qualsevol intent d'anàlisi ha de partir d'algunes distincions i en aquest cas creiem que hi ha una línia divisòria que ens pot ajudar a comprendre millor quin és el paper de la immigració en la situació religiosa actual a Catalunya. La línia se situa entre aquelles confessions que fonamentalment deuen la seva implantació a casa nostra a la immigració i aquelles altres que, malgrat haver integrat en el seu si un nombre important d'immigrants en els últims anys, ja partien d'una certa consolidació al nostre país.

La línia, òbviament, és difusa fonamentalment pel fet que els fidels s'agrupen en comunitats (on estableixen relacions entre ells), i no pas en confessions (que els experts i les autoritats religioses classifiquen segons la seva conveniència). I les comunitats poden realitzar actuacions diferents, ni que estiguin catalogades com una mateixa confessió. El lector, però, ens perdonarà que generalitzem sobre les confessions en lloc d'analitzar els milers de comunitats existents de forma individualitzada.

Confessions implantades a Catalunya formades per immigrants

Entre les confessions que podem situar dins del primer grup destaquen, per sobre de tot, l'islam, el sikhisme i les esglésies ortodoxes. Són tres casos ben diferents i amb pocs punts en comú pel que fa a la seva institucionalització a Catalunya. I és que si abans esmentàvem que podíem trobar clars rastres islàmics en la nostra història, difícilment podem dir el mateix en el cas de les esglésies ortodoxes o del sikhisme. O, si bé molts catalans de formació catòlica es poden sentir propers al cristianisme ortodox, no creiem que aquest sentiment es repeteixi quan pensin en els musulmans, i encara menys, en els sikhs. Què comparteixen, per tant, aquests tres col·lectius? Fonamentalment el fet d'estar integrats de manera gairebé exclusiva per persones procedents de determinades zones del planeta on aquestes religions són clarament majoritàries o, dit d'una altra manera, una presència molt dèbil d'aquestes confessions amb anterioritat a l'arribada de determinats col·lectius d'immigrants. Però anem a pams i analitzem quina és la situació de cadascun d'aquests casos.

L'ISLAM

La vinculació entre immigració i islam és probablement la que més ha transcendit en l'opinió pública. En primer lloc, òbviament, per la importància numèrica del col·lectiu musulmà que ha arribat a Catalunya. I és que si bé no es pot considerar musulmanes (malgrat que sovint així es fa) totes aquelles persones que provenen de països on l'islam és la religió més arrelada, certament a hores d'ara el nombre de musulmans a Catalunya es compta per desenes de milers.² Però, alhora, de la vinculació en l'imaginari col·lectiu entre immigració i islam, també n'és responsable en gran mesura el ressò mediàtic que ha acompanyat en determinats moments el procés d'institucionalització d'aquesta presència islàmica. No deixa de ser sorprenent que mentre l'obertura d'alguns oratoris islàmics en pobles i ciutats de Catalunya generava un enrenou mediàtic i ciutadà de

2. Cal dir que d'entrada renunciem a tot intent de quantificar amb exactitud la implantació de cada confessió a Catalunya. L'evolució constant del panorama i la dificultat de definir amb exactitud criteris homogenis per considerar que una persona és membre d'una comunitat converteixen aquest esforç en força inútil alhora que arbitrari.

primera divisió, les inauguracions de determinats temples evangèlics (potencialment molt més sorollosos i molestos per als veïns) passaven més desapercebudes. En tot plegat, però, també hi ha incidit sens dubte la situació política mundial, que ha contribuït a centrar l'atenció en els musulmans, encara més del que ho faria per si sola la força dels prejudicis contra aquest col·lectiu.

Malgrat el que acabem de dir, cal assenyalar que la implantació de l'islam a casa nostra es produeix d'una manera molt més silenciosa del que hom podria pensar, des que el 1974 s'inaugurà a Barcelona el primer oratori musulmà de Catalunya. És cert que casos com els de les mesquites de Premià de Mar, Santa Coloma de Gramenet o Badalona han omplert pàgines i pàgines de diaris, però tanmateix cal tenir en compte que a hores d'ara els conflictes veïnals d'oposició als oratoris no han passat de la quinzena, és a dir, no han arribat al 10% dels més de cent cinquanta oratoris islàmics que hi ha a Catalunya, alguns dels quals no els coneixen ni els mateixos veïns.

Aquest mapa dels oratoris islàmics es troba en plena evolució i per això mateix es fa difícil extreure'n conclusions. Tanmateix, podem afirmar que les mesquites tendeixen a situar-se o bé en les grans concentracions urbanes o bé seguint la línia de la costa, una distribució que s'entén fonamentalment per les oportunitats de feina que poden trobar els immigrants en aquestes zones. Alhora, aquesta provisionalitat del mapa de les mesquites s'explica per la mateixa heterogeneïtat de la comunitat musulmana. Una heterogeneïtat que no està tan marcada per les diferències de tipus doctrinal, en la mesura que la gran majoria dels musulmans que hi ha a Catalunya són sunnites, com pels diversos orígens geogràfics. En efecte, els musulmans de casa nostra procedeixen fonamentalment de tres àmbits geogràfics: el Magrib, l'Àfrica subsahariana i el Pakistan. I malgrat que tots ells afirmen la unitat de tots els musulmans del món, el cert és que almenys a Catalunya cada cop hi ha una tendència major a que cada un d'aquests col·lectius creï els seus propis llocs de culte. Aquesta divisió es fa visible també en l'àmbit de la coordinació entre els musulmans, atès que a hores d'ara encara no existeix un òrgan que representi, més enllà de les proclames formals, tots tres col·lectius davant de l'opinió pública i de l'Administració.

EL SIKHISME

Els sikhisme és una de les tradicions religioses més peculiars i d'aparició més recent a casa nostra. Malgrat que ja als inicis dels anys noranta es va fundar el primer temple (*gurdwara*) a Barcelona, el gruix dels sikhs que hi ha a Catalunya no ha arribat fins després de l'any 2000 i tanmateix és un col·lectiu que difícilment supera les 5.000 persones. La progressiva arribada de sikhs procedents del Panjab indi ha desembocat en l'obertura de dos nous llocs de culte, un prop de la Rambla de Barcelona i un altre a Badalona, que agrupa els fidels de les castes més baixes. Alhora, però, tenim notícia de l'existència de col·lectius sikhs nombrosos en ciutats com Olot (on des de fa temps la comunitat està cercant un local per establir-hi un temple³), Vic o Lloret de Mar.

L'arribada dels sikhs ha comportat també nous reptes per a la nostra societat. Per exemple, i malgrat que s'escapa pròpiament de l'àmbit religiós, cal assenyalar que cada dia són més les confusions que es deriven del fet de prendre (erròniament) com a cognom la partícula *singh* o *kaur* que comparteixen, respectivament, tots els homes i dones sikhs. I és que si persistim en aquest error podem trobar-nos ben aviat amb escoles o hospitals amb desenes de persones que comparteixen un mateix cognom. Així mateix, alguns dels seus costums religiosos xoquen amb les nostres convencions, o amb la legalitat vigent. Entre aquests costums podem esmentar el precepte de portar permanentment un punyal (*kirpan*) o la impossibilitat de treure's el turbant, la qual cosa els impedeix de posar-se el casc a l'hora d'anar amb moto.

EL CRISTIANISME ORTODOX

Les esglésies ortodoxes són probablement a hores d'ara una de les comunitats religioses que estan creixent amb més força a tot Catalunya, fonamentalment a causa de l'arribada en els darrers anys d'importants col·lectius d'immigrants procedents dels països de l'est d'Europa.

3. Citat en el treball inèdit d'Anna Farjas "Les comunitats sikhs de les comarques gironines".

La història de l'establiment de les esglésies ortodoxes difereix en bona part de la que hem relatat en el cas dels sikhs o dels musulmans. Des de mitjan anys setanta a Barcelona hi ha una parròquia ortodoxa que agrupa fonamentalment conversos catalans però que ha mostrat una clara voluntat d'integrar aquells ciutadans que procedeixen de països amb església ortodoxa nacional. Tanmateix, l'existència d'aquesta parròquia no ha pogut evitar que quan el nombre d'immigrants dels països europeus de l'Est ha arribat a un volum notable, cadascuna de les colònies hagi tendit a crear les parròquies respectives. Assenyalarem, no obstant això, que aquest fenomen respon a una dinàmica força diferent que la que es produeix entre els musulmans. I és que cal recordar que, a diferència del que succeeix en l'islam, les esglésies ortodoxes s'organitzen per patriarcats nacionals i per tant els fidels tenen una clara consciència de la vinculació entre creença religiosa i nacionalitat. No és estrany, per tant, que a hores d'ara a Catalunya hi hagi esglésies de les comunitats romana, grega, russa, ucraïnesa i búlgara. Cal assenyalar que en gairebé tots els casos les comunitats estrangeres són acollides per l'Església catòlica, que els cedeix els espais per a la realització dels seus cultes. Aquesta mateixa situació es repeteix en el cas de l'Església copta, originària d'Egipte.

Confessions implantades a Catalunya acollidores d'immigrants

Des del punt de vista religiós, la immigració no només ha fet aparèixer nous col·lectius religiosos a Catalunya, sinó que també ha transformat els preexistents. Possiblement la creació de noves entitats és l'efecte més cridaner des del punt de vista de l'opinió pública, però no per això ens podem atrevir a afirmar que és el més important. El fenomen migratori s'ha deixat notar entre els grups religiosos amb una història i implantació majors a Catalunya, bo i donant lloc a efectes diversos. Tal i com veurem tot seguit, la diversificació pel que fa a l'origen de la feligresia ha estat afrontada de manera diferent per les diverses confessions.

EL CATOLICISME

La incidència de la immigració en l'Església catòlica a Catalunya es deixa notar tant entre la feligresia com també entre el personal consagrat. En efecte, tan sols cal fer

una volta per algun seminari o convent del nostre país per adonar-nos que ja ara, i de manera creixent en el futur proper, entre els sacerdots i els religiosos que viuen a Catalunya cada cop hi ha més persones nascudes fora de la península Ibèrica, fonamentalment a l'Amèrica llatina, però també a l'Àfrica. I és que el sector catòlic, com altres sectors laborals, té cada dia una major dificultat per trobar "mà d'obra" entre els indígenes del país. I com a institució patriarcal que és, han recorregut a la immigració abans que a les dones o als homes casats. I, és clar, la feligresia tampoc no empeny cap a una millora salarial que fes augmentar la quantitat i la formació dels candidats, perquè haurien de rascar-se la butxaca...

Però això no va més enllà de l'anècdota. La veritable incidència de la immigració es fa notar davant de l'altar, entre els bancs dels fidels. Són diversos els àmbits geogràfics dels quals provenen els immigrants catòlics, però per sobre de tot destaquen l'Amèrica llatina i les Filipines. En aquests casos, els immigrants han portat amb ells noves maneres de viure la fe, a vegades ben sorprenents des de l'òptica d'un catòlic català. Òbviament no en totes les parròquies s'ha deixat notar l'arribada d'aquests nous membres de la comunitat de la mateixa manera i això potser també explica les diferents respostes que ha donat l'Església catòlica a aquest fenomen. Fonamentalment en podem assenyalar tres:

- a) Reconeixement del col·lectiu immigrant com un ens absolutament independent des del punt de vista organitzatiu. Dins d'aquest primer grup a hores d'ara només hi podríem situar el cas de la comunitat catòlica filipina de Barcelona, a la qual, l'any 1998 fou concedida una parròquia personal que els permet organitzar de manera quotidiana les seves celebracions litúrgiques. Es fa difícil entendre els motius d'aquest tracte preferent cap a aquesta comunitat nacional, sobretot si tenim en compte que no és la més nombrosa, ni molt menys, a la ciutat comtal. Ara bé, possiblement el fet que sigui un col·lectiu amb força peculiaritats respecte a la seva forma d'entendre el catolicisme, la seva concentració geogràfica a la zona de Ciutat Vella, el fet que no sigui una comunitat nacional que genera un rebuig especial, i finalment, les bones relacions que existien en aquell moment entre les autoritats religioses filipines i les catalanes, ens poden ajudar a explicar el perquè de l'aparició d'aquesta parròquia independent.

Aquesta autonomia també la practica, encara que no hagi adquirit l'estatus de parròquia, la comunitat catòlica provinent d'Ucraïna. En aquest cas, la motivació està plenament justificada perquè aquesta comunitat celebra el ritus bizantí (és a dir, el mateix que les esglésies ortodoxes) en comptes del ritus llatí, propi de l'Església catòlica romana. La dificultat d'organització que pateix aquest col·lectiu (i sobretot la falta de mitjans del capellà osonenc que els guia) està agreujada per la seva dispersió en diverses diòcesis, la qual cosa resulta una altra dificultat per a la seva consolidació.

- b) Reconeixement de la necessitat de certa autonomia dels immigrants dins del funcionament de la parròquia. Aquesta és una alternativa que trobem de manera cada cop més freqüent en les parròquies d'arreu de Catalunya. Els col·lectius d'immigrants no disposen del seu propi rector, ni tan sols d'uns locals per utilitzar-los en exclusiva, però en canvi de manera esporàdica o bé regularment hom els cedeix un espai per tal que puguin realitzar les celebracions religioses segons els seus costums. Com a exemple d'això podem dir que ja són diverses les parròquies catalanes que a hores d'ara celebren "misses ètniques", especialment llatinoamericanes, o tradicions nadalenques d'origen llatinoamericà.
- c) No identificació de la necessitat d'un tracte diferenciat cap als immigrants en el transcurs de les celebracions litúrgiques. Possiblement encara és la situació que es dona amb més freqüència. La presència dels immigrants es deixa notar a les misses, a la catequesi o en altres àmbits de la parròquia, però no se'ls confereix (tal vegada perquè no n'expressen la demanda) la possibilitat d'actuar com un col·lectiu diferenciat.

EL PROTESTANTISME

Probablement les esglésies evangèliques són la confessió religiosa establerta a Catalunya en la qual la immigració ha tingut uns efectes més complexos. I no només per una qüestió numèrica, en la mesura que es compten per milers els immigrants procedents d'arreu que es declaren protestants, sinó perquè han donat lloc a una varietat de models organitzatius i de vinculació amb les comunitats autòctones que requereix que hi parem una atenció especial.

La complexitat de la relació entre el món evangèlic i la immigració està determinada bàsicament per dos factors. En primer lloc per la mateixa fragmentació de les esglésies

evangèliques, constituïdes en múltiples denominacions amb orientacions doctrinals i estructures organitzatives distintes. I, en segon lloc, per la diversitat dels orígens geogràfics dels immigrants evangèlics, que abasta des de l'Amèrica llatina a l'Àfrica, passant per la Xina i Corea.

Tot plegat fa que l'esquema d'anàlisi que hem utilitzat en el cas de l'Església catòlica ens resulti insuficient. Efectivament es repeteixen situacions com les que havíem esmentat en el catolicisme; és clar que hi ha immigrants que s'integren en comunitats evangèliques ja existents amb anterioritat sense que això impliqui que es generi cap mena d'estructura organitzativa específica per a ells.⁴ I, així mateix, també es donen situacions en què un grup d'immigrants determinat gaudeix de certa autonomia dins d'esglésies fundades amb anterioritat. Però en el cas de les comunitats evangèliques aquesta acostuma a ser una situació de pas, ja que allò més habitual és que aquests grups acabin constituint la seva església de manera independent.

I és que possiblement allò que més crida l'atenció de la relació entre el protestantisme i la immigració a casa nostra és el gran nombre d'esglésies autònomes a què dona lloc. Cal assenyalar que l'obertura d'aquestes esglésies no segueix en tots els casos el mateix procés. Fent una ràpida tipologia podríem identificar tres casos diferents:

- a) Comunitats d'immigrants que s'integren dins d'una denominació ja establerta a Catalunya, però aconseguint la seva pròpia església per dur-hi a terme els cultes. En certa manera, s'obren "sucursals" d'una església ja existent, com pot ser el cas de l'Església baptista xinesa de Barcelona, que està vinculada a la xarxa d'esglésies de la Unió d'Esglésies Baptistes de Catalunya amb una llarga història a casa nostra. Aquesta situació es pot donar per dos motius. Primer, perquè per la situació geogràfica de l'església, el tipus d'evangelització, l'assistència social que ofereix, etc. ha

4. En ocasions es produeix un fenomen de "colonització". Esglésies fundades per catalans i sense un interès particular a convocar comunitats d'immigrants acaben agrupant fonamentalment fidels d'altres països. Així mateix, en determinats casos, el pastor o els líders que provenen d'altres països acaben congregant persones nascudes a Catalunya. Ambdues situacions, generalment, es donen amb persones d'origen llatinoamericà.

atret un col·lectiu d'immigrants d'un país o regió determinats dins de les esglésies de la xarxa i s'ha considerat pertinent (per qüestions principalment idiomàtiques) crear una església pròpia però afiliada al grup. O bé, segon, perquè determinades persones eren membres d'aquesta comunitat en el seu país d'origen i quan han arribat a Catalunya s'han posat en contacte amb els representants catalans d'aquesta església (que alhora pertany a la xarxa internacional) i han obert una església que hi està afiliada.

- b) Comunitats que obren una església de caire independent sense intenció, en principi, de vincular-se a cap denominació. Aquests tipus d'església són predominants, per exemple, en el cas dels immigrants provinents de l'Àfrica subsahariana.
- c) Comunitats que es vinculen a "multinacionals" evangèliques. Quan parlem de "multinacionals" ens referim a organitzacions que generen vincles piramidals o en forma de xarxa entre l'organització fundadora i les seves "franquícies" arreu del món. Sovint aquestes organitzacions pertanyen al corrent protestant del pentecostalisme caracteritzat per impulsar l'aparició de líders carismàtics, posar èmfasi en l'emoció, l'habilitat per propiciar miracles, etc. Com a exemples trobem l'Església evangèlica mexicana La Luz del Mundo o la Pentecost Church, d'origen ghanès però actualment establerta en més de seixanta països.

Finalment, cal assenyalar que l'estructuració del món evangèlic immigrant a casa nostra no es podria entendre sense la figura del missioner. I és que en efecte són moltes les comunitats que envien pastors cap al nostre país amb l'objectiu de propiciar l'obertura d'una església, o les persones que de *motu proprio* se senten personalment impulsades a adoptar aquest paper.

L'ESGLÉSIA ADVENTISTA, L'ESGLÉSIA DELS SANTS DELS DARRERS DIES, ELS TESTIMONIS DE JHOVÀ I EL BAHAIISME

Possiblement encara és aviat per avaluar la incidència de la immigració en aquests grups. Tots, en major o menor mesura, viuen l'arribada de nous fidels procedents d'altres països a les seves comunitats, però això no sempre ha donat lloc a les mateixes reaccions. Potser els qui més han avançat en aquest sentit són els testimonis de Jehovà. Les seves actuacions han anat en dos sentits. D'una banda alguns dels seus membres

estudien els idiomes dels immigrants per tal de poder predicar el seu missatge entre ells. Alhora, progressivament, formen congregacions específiques per a diferents grups lingüístics. Així a hores d'ara ja trobem congregacions que celebren els cultes en tagàlog, àrab o rus. És previsible que succeeixi quelcom semblant en el cas dels altres grups als quals fem referència. D'aquesta manera, per exemple, l'arribada d'un important col·lectiu romanès a l'Església adventista sembla que poc a poc va cristal·litzant en la formació d'una comunitat cada cop més autònoma.

EL JUDAISME

A diferència de la comunitat musulmana, amb la qual, en determinats moments, ha compartit trajectòries històriques similars, no podríem explicar la presència de jueus a Catalunya referint-nos únicament a les darreres onades migratòries.

El gruix dels jueus que hi a Catalunya en l'actualitat prové fonamentalment de tres onades migratòries (Estanyol, 2002). La primera la van protagonitzar els jueus que van arribar durant els anys trenta del centre d'Europa fugint de la repressió del règim nazi. La segona es va produir després que el Marroc obtingués la independència, la qual cosa va fer que molts jueus abandonessin aquell país i es desplaressin fins a Catalunya. I finalment, es calcula que uns 3.000 jueus van arribar entre els anys 1976 i 1979 procedents de l'Amèrica del Sud (sobretot de l'Argentina i l'Uruguai), escapant d'un antisemitisme que cada dia era més palès. Per tant, fins ara la majoria dels jueus de Catalunya no s'hi ha desplaçat per motius econòmics. De fet, molts tenen una posició econòmica estable i un nivell cultural elevat. No obstant això, a hores d'ara es planteja el dubte de saber com afectarà l'arribada en els darrers anys d'un gran volum d'immigrants argentins; en aquest cas sí, per motivacions econòmiques. Malgrat que encara és aviat per extreure conclusions, caldrà veure quants d'ells són jueus, quants es vinculen a alguna de les dues sinagogues que hi ha a la ciutat i, en darrer terme, quins efectes poden tenir aquests immigrants sobre la configuració del judaisme a Catalunya.

Fins ara hem descrit dos grans models de relació entre la immigració i les comunitats religioses. No obstant això, no podríem acabar aquest apartat sense fer referència a dues comunitats religioses en les quals, tot i les seves diferències, la immigració juga

un paper diferent. Ens referim a les comunitats budistes i hinduistes. En ambdós casos pràcticament la totalitat dels centres de pràctica que existeixen estan gestionats i acullen ciutadans d'origen català. En moltes ocasions segueixen un líder (guru, lama, mestre, etc.) que és nascut i habitualment resideix a l'estranger, però no tenen entre les seves files una quantitat significativa de persones provinents d'àmbits geogràfics on l'hinduisme o el budisme tenen una implantació important. Tanmateix, això no vol dir que no hi hagi immigrants a Catalunya que es declarin budistes o hinduistes. Només cal entrar en alguns restaurants xinesos per veure els altars amb un buda en algun racó. O si us endinseu per les botigues gestionades per indis que hi ha al voltant de la Rambla de Barcelona aviat hi descobrireu imatges de Lakshmi, la deessa de la fortuna hinduista. Són col·lectius que encara es troben en procés d'institucionalització i la seva pràctica religiosa es desenvolupa a dia d'avui en l'àmbit de la més estricta privacitat. Tanmateix és previsible que aquests grups d'immigrants decideixin també inaugurar els seus propis temples, malgrat que de moment no s'ha concretat cap projecte d'aquesta mena.

REPTES DE LES COMUNITATS RELIGIOSES

En els apartats anteriors s'han fet palesos els canvis i les transformacions que ha viscut el panorama religiós català en les darreres dècades. La immigració n'ha fet incrementar la complexitat a causa de l'arribada de persones provinents de països amb tradicions religioses diverses, cadascuna de les quals manté un lligam amb el poder diferent segons l'entorn polític.

Per fer una valoració dels reptes que planteja el nou escenari hem de tenir en compte, principalment, dues qüestions. En primer lloc, el fet que les comunitats religioses es converteixen en espais d'acollida de la nova població –moltes vegades amb relativa independència del grau de pràctica pròpiament religiosa– i esdevenen espais de creació de xarxes de sociabilitat, d'intercanvi de recursos i d'inserció en la societat més àmplia, atribueix un rol fonamental a les comunitats religioses en el moment d'afrontar el debat sobre la integració dels nouvinguts. En certa manera, la discussió sobre el paper que han de tenir aquestes comunitats en l'àmbit públic depassa el domini pròpiament

religiós per passar a esdevenir un element important que cal tenir en compte a l'hora de comprendre els processos migratoris així com a l'hora de debatre el disseny de les polítiques d'integració.

En segon lloc, però, el fet que les noves comunitats religioses estiguin situades en el punt de mira de l'opinió pública, principalment a causa de l'increment de la importància de la religió en la política internacional, genera la creació d'un context en què els estereotips, les lluites ideològiques i la pressió mediàtica dificulten la comprensió de la situació i l'exercici d'una política de la gestió religiosa coherent.

A continuació, doncs, exposarem els reptes que les comunitats religioses tenen plantejats en tres grans àmbits: la transmissió de la fe, la representació política i la inserció en l'espai públic.

Transmissió de la fe en un context migratori

Des del Concili Vaticà II, l'Església catòlica es planteja el seu encaix en una societat moderna i secularitzada com una lluita en camp contrari, en la qual perd un llençol a cada bugada. La percepció que perd poder genera entre capellans i fidels anàlisis apocalíptiques que parlen de crisi de valors i, fins i tot, de fi del cristianisme. Val a dir que es tracta d'un debat molt local, perquè ni tan sols a Europa (que és l'únic lloc on es dona aquesta preocupació) és segura aquesta reculada. El que sí que és segur és que dintre del catolicisme hi hagut molt de rebombori en capgirar-se la correlació de poders en quaranta anys, amb parròquies i Acció Catòlica en hores baixes i sectors integristes radiants. Per tant, el catolicisme majoritari tal com l'han viscut les generacions adultes pateix molts canvis, percebuts en l'entorn més proper: els fills no segueixen la fe dels pares, les escoles arraconen els capellans i la televisió no canvia la programació durant la quaresma.

Mentre el catolicisme ha estat percebut com l'única religió, la crisi prenia el to de pèrdua dels valors religiosos, contraposats al racionalisme i a les formes de vida moderna (democràcia i meritocràcia, consumisme, etc.). En aparèixer noves religions a

casa nostra, l'experiència quotidiana ha fet canviar l'opinió, i ara ens trobaríem davant el fet que els "catalans" no som religiosos, mentre que els "immigrants" ho són molt. En aquesta argumentació fàcil de descobrir en moltes tertúlies i converses, es dona per descomptat que aquests dos grups mai no es barrejaran, i que els fills de catalans mai no recuperaran la fe dels pares, mentre que els fills d'estrangers tindran una fe insubornable, calcada a la dels seus antecessors i a prova de temptacions. Aquesta visió no supera cap contrastació històrica, però el discurs es manté.

Més que deconstruir l'argumentació, pot valer la pena apuntar alguns detalls que podran donar-se en un futur no gaire llunyà, a partir de les experiències força diverses que ja s'han donat en alguns països europeus que van per davant nostre en la recepció d'immigrants de diverses religions.

En primer lloc, els fills dels immigrants no han viscut la fe dels seus pares en un país on aquesta fe fos l'habitual. Només això ja implica un qüestionament constant i una adaptació contínua, que ja contradiu l'habitual acceptació tradicional de la fe com a donada per descomptat, és a dir, com a quelcom natural i inalterable.

Aquesta adaptació dona lloc a escenes molt divertides, que subverteixen completament el sentit original dels símbols religiosos. Si a Catalunya un escolar celebra més el carnaval que la quaresma, i fins i tot pot ignorar l'existència d'aquesta segona festivitat (malgrat que sigui de família catòlica i estudiï en una escola catòlica), a Suïssa ja hi ha musulmans que celebren el Ramadà essent laxes amb el dejuni diürn però mantenint intacte el programa vesperí de festa comunitària i amb àpats succulents i hipercalòrics. És a dir, que en lloc de menjar menys, el ramadà es converteix en el mes que van més tips. A primera vista, aquesta anècdota il·lustra el "passotisme" del jovent, però a la llarga només s'entén com a mostra de la capacitat de cada generació d'adaptar la tradició heretada al nou context social que van construint.

En un seminari a la Fundació Jaume Bofill el professor Tariq Ramadan exposava una altra conseqüència inesperada de l'islam a Europa. Comentava que els fills dels immigrants generalment superen el nivell d'estudis dels seus pares, però que es donava el cas a Suïssa que els fills no reprenien els pares musulmans per haver-los transmès

la fe islàmica, sinó per haver-los-la transmès tan carregada d'elements folklòrics, superficials i no basats en l'Alcorà.

Les diverses facècies que acabem de relatar ens poden servir per entreveure que els pares immigrants poden tenir tantes dificultats o més que els autòctons per transmetre la seva fe religiosa. Però aquestes dificultats podrien ser en bona part subjectives, en veure que els fills qüestionen allò que ells no havien pogut, i reflexionen críticament com ells no s'havien atrevit a fer. Per tant, els canvis que es produiran dintre de cada família i de cada comunitat religiosa formada majoritàriament per immigrants estaran amarats dels principis que fonamenten la secularització a la qual estem tan acostumats: no hi ha cap àmbit (ni el sagrat) que s'escapi de l'anàlisi i de la crítica. Per tant els fills dels immigrants, més que allunyar-se de les comunitats religioses dels seus pares, probablement faran una aportació molt més significativa: en primer lloc segurament adaptaran els seus costums al nou context i en segon lloc faran la transició de comunitats religioses d'estrangers a comunitats plenament integrades en el teixit associatiu català.

Representació política

L'aparició de noves comunitats religioses també obliga a replantejar-se el seu sistema de representació en els òrgans decisoris de les diferents confessions. En el cas de l'Església catòlica la qüestió és relativament fàcil atesa la seva estructura piramidal però, en el cas de les esglésies protestants o dels musulmans, tot plegat es complica força més. Hem de tenir en compte que la representació política de les minories s'organitza a partir de l'aplicació del model catòlic a totes les altres religions. És a dir, malgrat que els evangèlics, els musulmans, els jueus, els budistes, etc. no disposen d'una única organització ni segueixen l'estructura piramidal, de cara a la representació política se'ls obliga implícitament o explícita a adoptar aquesta estructura per tal de tenir un rol polític i públic. Durant la dècada dels vuitanta, com hem dit, es crearen òrgans decisoris —en el cas musulmà, jueu i evangèlic— que foren els que negociaren amb el govern de l'Estat espanyol el seu reconeixement i el reconeixement de nous drets. Avui dia, les plataformes són les mateixes, però el panorama ha canviat radicalment, la qual

cosa posa en quarantena la funcionalitat i la legitimitat d'aquestes institucions. D'una banda, la pluralitat dins de les mateixes confessions en dificulta l'homogeneïtzació en una mateixa plataforma, perquè les entitats religioses difícilment poden admetre un representant aliè que els compromet. Això comporta l'aparició de plataformes alternatives, disputes per la representativitat i una distribució desigual del poder entre les comunitats d'una mateixa confessió. Les comunitats amb més capital social, econòmic i cultural aconsegueixen beneficiar-se d'aquesta situació en detriment d'aquelles més estigmatitzades o en una situació més precària.

D'altra banda, l'increment de les migracions, el domini de la visió mediàtica del tema i els reptes i les dificultats que suposa la gestió d'aquest afer comporta, a vegades, una sobrevaloració de la dimensió religiosa. És a dir, en moltes ocasions les comunitats religioses acaben esdevenint l'interlocutor privilegiat dels òrgans polítics a l'hora de tractar qüestions referides a les migracions que van molt més enllà de l'àmbit religiós, alhora que esdevenen el punt de referència dels mitjans de comunicació quan es tracten determinats temes migratoris. Paradoxalment les lògiques d'una societat i un poder polític que es declaren laics acaben afavorint la sobrerepresentació del vessant religiós en el tractament de la diversitat cultural de la nova població. Fixem-nos, sinó, en com les organitzacions religioses ocupen un lloc prominent cada vegada que sorgeix un debat públic o un conflicte puntual relacionat amb les noves migracions. Sense ànim de caure en la socioficció podem dir que aquesta sobrevaloració de la dimensió religiosa s'esdevé, principalment, per dos motius: d'una banda, l'arribada d'un contingent rellevant de població amb un grau de diversitat cultural elevat suposa un repte per a la gestió política que, mancada d'altres interlocutors, troba en les plataformes religioses un interlocutor accessible, organitzat i públicament reconegut. D'altra banda, la mirada etnocèntrica afavoreix la identificació de tot aquell qui procedeix d'un país del Tercer Món com a persona amb una pràctica religiosa elevada, la qual cosa converteix la sobredimensió religiosa en una pràctica legítima a ulls de la majoria.

Les conseqüències que se'n deriven ja les hem comentat: es reafirma el prejudici que nosaltres som iguals i els estrangers diferents, mentre d'altra banda es dificulta la integració dels nousvinguts en l'associacionisme autòcton no confessional. A més, és una sobredimensió que té efectes diferents en funció de la tradició religiosa de la qual

parlem; els estereotips magnifiquen la presència de religions com l'islam alhora que minimitzen el paper de confessions com les esglésies evangèliques. Així mateix, la lògica dels mitjans de comunicació (la rapidesa, l'espectacularitat, etc.), malgrat algunes excepcions, accentua, encara més, aquesta tendència.

Inserció en l'espai públic

El reconeixement de la pluralitat religiosa ha estat fins ara una assignatura pendent de la nostra societat. El reduït pes de les minories religioses així com les circumstàncies polítiques del segle xx han fet que aquestes minories hagin esdevingut gairebé invisibles dins del teixit social. Certament aquesta situació estava començant a canviar en els darrers anys i fins i tot semblava que grups com els evangèlics començaven a percebre's com a alternatives religioses legítimes.

El fenomen de la immigració, però, ha suposat una sotragada en aquest camí. A dia d'avui sovint hom percep el reconeixement dels drets religiosos dels immigrants com un primer pas cap a la concessió de tota mena d'altres prerrogatives, de manera que és desgraciadament habitual que apareguin iniciatives veïnals contràries a qualsevol mena d'institució religiosa liderada per immigrants. Només des d'aquest punt de vista s'entenen les manifestacions a diversos pobles de Catalunya en contra de la instal·lació d'oratoris islàmics. Ens atrevim a dir que el problema de fons que plantegen aquests veïns no és la pràctica religiosa dels musulmans, sinó la negativa a acceptar que a la seva població hi ha immigrants musulmans i que aquests estan disposats a exercir els drets que els són reconeguts legalment.

Sovint l'opció que prenen els immigrants és intentar ser tan poc visibles com sigui possible, és a dir, opten per tenir el mínim protagonisme en l'espai públic, bo i intentant evitar conflictes. Tanmateix, cal preguntar-se si aquesta dinàmica es mantindrà així a llarg termini. I ja no només entre aquells col·lectius que han creat els seus propis temples, sinó també entre aquells grups d'immigrants que desenvolupen les seves activitats a l'interior d'institucions religioses autòctones. No obstant això, aquesta situació no sembla sostenible a llarg termini. Tard o d'hora les institucions religioses dels immi-

grants s'han d'integrar en el teixit social de les nostres poblacions i han d'esdevenir entitats com les altres. D'això en depèn en bona part el fet que el trajecte que porta cap a la diversitat religiosa del nostre país pugui continuar endavant.

CONCLUSIÓ

Tota la nostra anàlisi s'ha centrat fins ara en les comunitats religioses, però seria erroni limitar-se a aquest àmbit. Les transformacions derivades de l'arribada d'immigrants amb costums religiosos diversos són prou profundes com perquè tota la resta de la societat s'hagi d'adaptar a una nova situació, començant lògicament pels agents socials amb més incidència pública.

En aquests moments, per exemple, l'escola és una de les primeres institucions que nota les repercussions de l'arribada d'immigrants. Així, lligats a l'àmbit educatiu apareixen debats sobre l'etnocentrisme del currículum, l'assignatura de religió, les tradicions populars o els menús escolars.

Els mitjans de comunicació també hauran de replantejar-se quin paper han de tenir en aquest nou context social, atès que poden contribuir tant a la reproducció d'estereotips com a la introducció de nous conceptes que afavoreixin la convivència. En aquest sentit, creiem que són especialment sensibles les seccions de política internacional (que sovint ofereixen imatges de l'estranger que després els receptors intenten traslladar a la seva realitat) i la secció de notícies locals, on els mitjans poden intentar beneficiar-se d'allargar informacions relacionades amb determinats conflictes de rerefons religiosos, la qual cosa pot provocar conseqüències diverses segons el cas.

Ara bé, el lloc on aquesta adaptació serà més vistosa és l'àmbit polític. Les autoritats polítiques hauran de vetllar no només per la llibertat de culte i la igualtat de drets de tota la ciutadania independentment de les seves creences sinó que, a més, hauran de triar els interlocutors i posicionar-se davant l'organització i les pretensions d'aquests col·lectius en auge.

Aquest punt, en el qual entraran en joc molts actors que de moment són clarament secundaris, introduirà un canvi en la configuració actual dels escenaris polítics. Si en els segles XIX i XX la pugna entre el catolicisme i l'anticlericalisme havia estat una constant en la política espanyola, el segle XXI s'estrena amb una novetat: l'afegitó de l'eix de l'estatus que es reconeix a les altres comunitats religioses, que aniria des de l'aconfessionalitat (en la qual cap confessió no tindria privilegis) fins a la interconfessionalitat (en la qual totes les religions tindrien garantides força prerrogatives). Aquesta superposició d'eixos provoca que la defensa del poder de l'Església catòlica es pugui realitzar a través de la reivindicació de la seva hegemonia històrica, i també a la inversa, a través del foment d'una major presència de totes les religions en la societat. Des del cantó anticlerical, també es pot combatre l'hegemonia catòlica reclamant l'abolició de tota vinculació de l'Estat amb les religions (finançament, educació religiosa, etc.), així com al revés, afavorint que el catolicisme sigui una religió més entre tantes.

Aquesta superposició de variables, doncs, té un doble efecte: d'entrada, l'enfrontament que havia estat violent en algunes èpoques, requereix un major grau d'estratègia i esdevé més matísat. El segon efecte és la introducció d'una major complexitat en la gestió d'aquest tema, a causa de la demanda de múltiples reivindicacions econòmicament costoses de mantenir i tècnicament difícils de compatibilitzar.

Per acabar, si tornem a vincular aquesta diversitat religiosa amb el fenomen de la immigració, de seguida sorgeixen incògnites sobre la gestió en l'actualitat, amb conseqüències previsibles per al futur. Les administracions haurien de marcar distàncies amb entitats formades per immigrants pel fet de ser religioses? Fins a quin punt és oportú considerar les comunitats religioses com a interlocutores en qüestions migratòries? S'incrementarà el nivell de pràctica religiosa o la secularització també tindrà efectes sobre aquesta nova població? Les noves confessions religioses es catalanitzaran?

De moment no es poden apuntar respostes si no és parlant cas per cas, referint-nos a la feina feta per cada entitat i a les gestions realitzades per cada administració. Però la progressiva presa de consciència de la força d'aquestes entitats els portarà a preveure mesures de pressió i a establir prioritats polítiques. Tot això, mentre van arribant nous immigrants i noves religions, que ens faran oblidar que el 2004 ja estàvem sorpresos de tanta novetat i tanta pluralitat.

Bibliografia

ESTANYOL, M. J. (2002). *Judaisme a Catalunya, avui*. Barcelona, Ed. Pòrtic.

ESTRUCH, J.; GÓMEZ, J.; GRIERA, M.; IGLESIAS, A. (2004). *Les altres religions. Minories religioses a Catalunya*. Barcelona, Ed. Mediterrània.

FARJAS, A. “Les comunitats sikhs de les comarques gironines”. Document inèdit.

GONZÁLEZ, J. (1968). *El protestantisme a Catalunya*. Barcelona, Quaderns de Cultura.

MORERAS, J. (1999). *Musulmanes en Barcelona. Espacios y dinámicas comunitarias*. Barcelona, CIDOB Edicions.